

Armin Hermann

Kiszállás az atomenergiából?

Azt a tézist, miszerint az atomkorszakban földünk valamennyi nemzetének sorsa – különösen az ipari államok népeié – szétbonthatatlanul összeszővődik egymással, a *csernobili reaktorkatasztrófa* a lehető legbrutálisabb módon erősítette meg. A Német Szövetségi Köztársaságban meglehetősen aggodalmat váltott ki a radioaktív felhők megjelenése. Közvéleménykutatások adatai szerint (1985-ben. – A szerk.) a lakosság 80 százaléka az újabb atomerőművek építése ellen van, és népszavazás esetén – ám az Alaptörvény ilyen esetekre nem ad erre lehetőséget – minden bizonytalanság elutasításban részesítené az atomenergia bármilyen célú felhasználását a népesség többsége. Mindkét ellenzéki párt politikusai erélyesen sürgetik kiszállásunkat az atomenergia felhasználói sorából.

Pedig az atomkor a Német Szövetségi Köztársaságban is nagy várakozásokkal indult. Az ötvenes évek elején a Nobel-díjas fizikus Werner Heisenberg arról igyekezett meggyőzni Konrad Adenauer kancellárt, hogy mielőbb hozzá kell kezdeni az előmunkálatokhoz, és ebben a nyilvánosság, valamint a sajtó támogatását is maga mögött tudhatta. Miként fél évszázaddal ezelőtt az elektrotechnika esetében, itt most nem egy pótlólagos energiaforrás feltárásáról és bevezetéséről van szó, hanem egy egészen új iparág megteremtéséről, és ha Németország most lemarad – hangzott az érvelés –, akkor mindörökké megszűnik vezető ipari nemzetnek lenni.

Adenauer azonban habozott, mindenekelőtt azért, mert a szövetségesek – mint győztesek – egyértelmű kutatási tilalmakkal is sújtották ezen a területen Németországot, s ő nem akart konfliktusba keveredni a nagyhatalmakkal.

1955. május 5-én, tíz évvel a háború befejezése után, a Német Szövetségi Köztársaság visszanyerte teljes szuverenitását; néhány hónappal később Genfben megrendezték az Egyesült Nemzetek Szervezete első nagy konferenciáját az atomenergia békés felhasználásáról. Német szempontból meglehetősen kínosan kezdődött és végződött ez az eseménysor:

Heisenberg nem volt hajlandó elfogadni a felkérést a német delegáció vezetésére, és a közvélemény ezt úgy értelmezte, mint a tudós tiltakozásának kifejezését a szövetségi kormány eddigi, ki nem elégítő erőfeszítései miatt. Így azután Konrad Adenauer kénytelen volt az Atomügyi Szövetségi Minisztérium megalapításával (1955. október 15.) hangsúlyozott formában kinyilvánítani kormányának eltökéltségét az atomenergia felhasználását célzó ipar létrehozására.

Már 1956-ban három nagy kutatóközpont létesült: Karlsruheban az atomerőművek építésére és üzembehelyezésére; Jülichben magfizikai kutató intézet; Hamburg mellett, Geesthachtban az atomenergiának a tengerhajózásban való felhasználására. Aki annak idején aggályait hangoztatta, mint például az egyik kisközség polgármestere, Karlsruhe közelében, aki a dohányföldök radioaktív szennyeződésétől félt, nevetéssé vált – „reakciós”-nak nyilvánított, „atomreakciós”-nak (mint ez a polgármester a „Stern” című képeslap 1957 februári számában).

A kétségek csak lábbujjhegyen közeledtek. A hetvenes évek elején a whyli atomerőmű környékének szőlősgazdái tiltakoztak elsőnek, valószínűleg ez volt a tudat változásának első jele. Azóta rendszeresen mutatkozik ellenállás újabb atomerőművek építése ellen, valamint az atomgazdaság más nagy létesítményei ellen. A kételkedőket igazolta a Three Mile Island-i atomerőmű balesete Amerikában 1979-ben és most Csernobilban; a tüntetők száma és elszántságuk is növekszik.

Történelmet nem lehet „csinálni”, mondta a nagy német államférfi, Bismarck, hanem ki kell várni, amíg magától be nem következik. A csernobili szovjet reaktorkatasztrófa valószínűleg azok közé az események közé tartozik – legalábbis a Német Szövetségi Köztársaság számára –, amelyeken keresztül a történelem megnyilvánul. A közvélemény olyan politikai erő, amellyel minden államférfinak számolnia kell. Az ötvenes évek elején a nyilvánosság és a sajtó nyomása az atomenergia felhasználását követelte. Ma ez a nyomás az ellenkező irányba hat.

Armin Hermann a természettudományok és technika történetének professzora a stuttgarti egyetemen.

Írását az INTER NATIONES kiadásában megjelenő KulturChronik 1986/6. számából vettük át, lényegtelen rövidítésekkel – emlékeztetőül.